وسلې راټولې کړی

د امنیت اوټول ټاکنو په باب د افغانانو غږ.

2004

وسلې راټولې کړی

د امنیت او ښول ټاکنو په باب د افغانانو غږ

د بشري حقوقو د څېړنې او مدافع ډ له

2004 [illegible]

منننه له: ټولو هغو افغانانو څخه چې خپل وخت او نظریې یې له ډلې سره شریکې کړې دي او د ډلې د ټولو غړو څخه

څیړونکي: کرسپین ثرولد، حمیدالله ناطق او سارا آویل

سروې کونکی: د افغانستان د بشري حقوقو خپلواک کمیسیون

د پروژې ډایرکتران: دان ستالرد او جولي لفرینیر

د پروژې ډایرکتر مرستیاله: حوریه مصدق

ژباړونکی: نصیر احمد ابراهیم خیل

ډیزاین: سیاره، رسنی او اطلاعات (www.sayara-media.org)

چاپ: آرمي پرس، پاکستان، (تیلفون: ۹۲۵۱۲۱۰۵۰۳۴۵
مبایل: ۰۳۳۳۵۲۰۴۱۱۱)

د چاپ حق ۲۰۰۴ د بشري حقوقو د پلتنې او مدافع له
(HRRAC)

دمطالبو فهرست

دکنسرسیوم په هکله **i**

لنډه کتنه **۱**

لنډیز ۲

پیرندنه: "دازمونږ دو رځني ژوند ویره ده **۳**

امنیت **۵**

بی وسلې کول ۵

دمرکزي حکومت رول ۶

ملی اونړیوال امنیتی ارګانونه ۸

ټول ټاکنی **۹**

آزاد او عادلانه ټاکنی ۹

ونډه اخیستنه او توقعات ۱۱

الف: ضمیمه دسروی کولو طریقه **۱۳**

ب: ضمیمه دسروی پوښتنلیک **۱۴**

ج: ضمیمه کیفی پوښتنلیک **۱۷**

د: ضمیمه احصائییوی نتایج **۱۹**

د بشري حقوقو د څېړنې او مدافعې پیوستون

دغه پیوستون له ۷ افغاني او ۶ نړیوالوغیر دولتی موسسوڅخه، چې په افغانستان کې دبشري حقوقو دودې په وړاندې ژمن دي ،جوړشوی دی. دنوموړي پیوستون ځینې غړي عبارت له هغوتجربه لرونکواو محترمو موسسوڅخه دي چې په افغانستان کې دبیارغونې ، دبشر دحقوقواو دښځو (حقوقو) دسولې دانکشاف، تحقیق او دفاع په اړوندوچاروکې کارکوي.
دپروګرام په برخه کې چې زموږ غړي کومې پام وړتجربې لري دغه تجربې باعث شوی دی په چې لرې پرتوسیموکې زموږ لپاره بې پولې او دانحصارله دایوې وتلې زمنیه برابره کړي.

موخه:

په پالیسی کې د داسې تغیرراوستل ترڅوپه افغانستان کې بشری حقوقواوسولې ته دتحقیق او دفاع په وسیله وده ورکړي .

کړنلاره:

زموږ پیوستون دساحوي تحقیقاتوپه وسیله دعاموافغانانو هیلې ترلاسه کوي - چې دغه تحقیق زموږ د دفاع دکمپاین بنسټ را منشحته کوي - چې پدې وسیله موږ په هڅوکې یې ترڅوسیاستوال دافغانانو هیلې اوناخوالې واوري - اوپه قاطعیت سره د دوی دژبشری حقوقو دساتنې لپاره کار وکړي .

موضوع :

پیوستون په دریو مهموبرخوکې خپلی هڅې جاری ساتی: په فریکی سوله او امنیت کې دټولو افغانانو حق ده سیاست کې دټولو افغانانو ګـډون حق ، اوپه اقتصادی اوپرمختک دمنابعو دشریکولوحق دغه سروې دنویب او د پیوستون داعضاوو په وسیله تمویل شوې ده .

موضوعات

د ډلې کوښښونه په دریو برخو یا موضوعاتو باندې تمرکز کوي: امنیتي حقوق، سیاسي حقوق او اقتصادي او ټولنیز حقوق چې فعلاً ډله د ټوپک دحاکمیت، ټول ټاکنې او ښونې او روزنې په برخو کې کارکوي.

لنډه کتنه

دکابل، واشنګټن، نیویارک او برکسل د قدرت په دهلیزونو کې د اکثرو افغانانو غږ ته غوږ نه نیول کیږي او پاملرنه ورته نه کیږي. د افغانستان په باب پالیسو دمذاکرې زیاته برخه په افغانستان اوبهرکې - لویوارقامو باندې تمرکز مومي سره له دې چې د (وسلې ورځخه واخلئ) راپور داحصایې له مخې افغانستان دټول نفوس استازیتوب نشي کولای خود افغانانولکه بزګران، ښوونکـــــي، دکورښځې اوهټۍ والونظریې ځرګندوي دهغوی نظریې باید دافغانستان په هکله تصمیمونوباندې اغیزې ولري.

دا د افغانانو د نظریو دوهمه سروې ده چې د بشري حقوقو د پلټنې او مدافعې ډلې له خوا برابریږي، زمونږ د لومړني راپور (په لوړ غږ غږ یدل) کلیدي لاس ته راوړ نه دا وه چې زیات افغانان پدې باور دې چې بې وسلې کول زیات اهمیت لري او د امنیت د پرمختګ لپاره ضروري ګڼل کیږي.

او هم افغانانو ډیر لوړ توقعات درلودل لکه داچې ملي ټول ټاکنې به په هیواد کې مثبت بدلونونه راولي. مونږ دغه پایلې د پیل دیو ټکي په حیث وټاکلې او د ۷۰۰ کسانوسره تحقیقی مرکې مو په شپږو ولایتونو کې پیل کړ ې ترڅو د افغانانو په ورځني ژوند او ټول ټاکنو باندې د ټوپک یا وسلې اغېزې وڅیړو. او هم مونږ غوښتل پرې پوه شو چې افغانان هیله لري چې ټاکنې ځان سره څه راوړي. آیا دوی په دې باور دي چې ټاکنې د افغانستان په معاصر تاریخ کې لویه پیښه ده او آیا دا چې ټاکنې به د اوږو د مهالې سولې او ثبات بنسټ کیږدي. یا آیا افغانان ددی توقع لري چې بیا ددوی لیډران او نړیواله ټولنه دوی هیروي. وسله او هغه سړی چې وسله ګرځوی، دافغانې ټولنې جوړښت ضعیفوې او دقانون د حاکمیت لا ره کې خنډ اچوي. سره له دې چې زیات افغانان پدې باور دي چې د پراخو جګړ و د دریدو له امله د امنیت په برخه کې پرمختګ شوی ده، خو تر اوسه پورې د ټوپک سالا رانو، قوماندانانو[1] او د هغوی د ملیشو له خوا د ناوړو ګټه اخیستنو ډیرې بیلګې موجودې دي.

ترڅو چې دغه پوځي واحدات او وسله[2] وال تنظیمونه له منځه ولاړ نشـــي، د افغانانو تهدید او ځورونه او د هیواد د سیاسي ادارو ضعیفوالی به دوام وکړي چې کولای شو د بې وسلې کولو پروسه (DDR) دبیلګې په ډول وړاندې کړو.

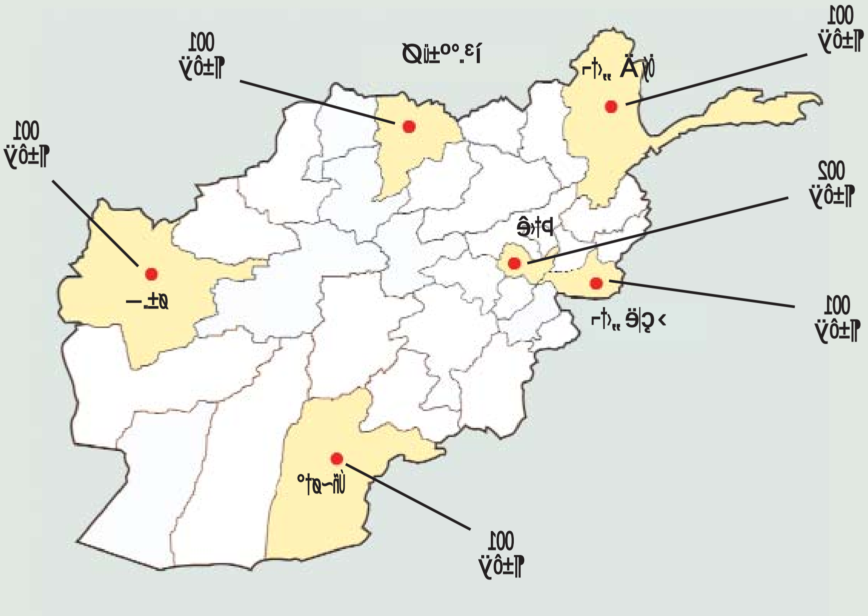

دافغانستان هغه سیمې چې سروې شوې دي

١.دغه اصطلاحات د یو بل سره د تعویض وړ په توګه کارول شوې دي او د دغو افرادو او ګروپونو قدرت او اغیزه منعکسوي، په تیره بیا د وسلې د کارولو له لیاري.
٢.د بحران نړ یوال ګروپ (ICG)، "په افغانستان کې بې و سلې کول او ملکي کول" د (ICG) د آسیایي برخې رپوټ، لمبر ۶۵، د سپتمبر ۳۰، ۲۰۰۴.

لنډيز

له افغانانو[۳] څخه ناوړه ګټه اخيستنه اوځورونه د ټوپکيانو له خوا دوام لري د قانون حاکميت هيڅ وجود نلري او په نتيجه کې د بخښني فرهنګ حاکميت لري. سره له دې چې له زياتو افغانانو سره چې مونږمرکې وکړې د تير کال په پرتله دوی د امنيت په اړه ډيرډاډه ښکاره يدل دوی د يو شمير جناياتو يا دونه کوي چې قوماندانانو او د هغوی کسانو د دوی په وړ اندې کړ ی دي. د پوليسو په وړاندې باور او ډاډ ډير لږ دی. افغانان وايي چې د هغوی مرکزي حکومت ضعيف دا او دوی توقع لري چې حکومت يې پياوړ ی وي.

له هغو خلکو سره چې مونږ مرکې وکړې ۸۸٪ يې غوښتل چې حکومت بايد د قوماندانانو د قدرت د کمولو لپاره په عمل لا س پورې کړي. سره له دې چې اکثريت هغه کسان چې ورسره مرکې وشوې، پدې فکر کې وو چې د تير کال په پرتله اوس لږکسان وسلې لري. تقريباًله دريوڅخه دوه کسان پدې باور وو چې د امنيت د پرمختيا لپاره بې وسلې کول يوازينی لا ره ده.افغانان ليوال دي چې په راتلونکو ټول ټاکنوکې برخه واخلي. دهيواد په يو شمير برخو کې زيات کسان غواړي چې ټاکنې آزاده او عادلا نه وي. له سروې شويو خلکو څخه ۷۷٪ کسان باور لري چې هغوی به په آزاده توګه رايه ورکړ ي. خو ددې ويره شته چې ټاکنې به د زورزياتي په واسطه اخلال شي.

په نوروځايوکې ځينو افغانانو و ويل چې دغه قوماندانان به د ټاکنوله فرصت څخه ګټه پورته کړي او خپلې منګولې به نورې هم په قدرت کې خښې کړي. سره له دې چې دسياسی خبرتياکچه ډيره ټيټه ده ، هغه افغانان چې سروې شوي دي، د راتلونکو ټاکنوپه هکله يې دزياتې ليوالتيا احساس کاوه هيلي هغومره دي چې زيات خلک د دې توقـــع لـــري چې ټاکنې په يوې شپې کې بنسټيز بدلونونه راولي.

افغانان څه غواړي

افغانان د هغو ګامونو په باب چې د هغوی د ژوند د پرمختګ او د قوماندانانو د قدرت د کمولو په سبب کيږې، پياوړې نظريې لري. دغه نقل قولونه په افغانانو کې د دوی د نظريو ښکارندوی دي.

چټک او اغيزمن بې وسلې کول

"مونږ بې وسلې کول غواړو. ولې تر اوسه پورې دوی بې وسلې شوي ندي؟"

د قانون د حاکميت پياوړي کول

"زه په پوليسو او محکمو باندې زيات ډاډ او اطمينان نلرم ځکه چې هغوی بډې اخلي. دا عدالت نه دی."

د ملي او نړيوالو امنيتي ځواکونو د موجوديت زياتول

"نړيوال ځواکونه سوله ساتي .... ملي اردو هغوی سره مرسته کوي. خو دواړه ملي او نړيوال ځواکونه بايد موجود وي."

يو ډاډ من او پياوړی مرکزي حکومت

"مرکزي حکومت بايد پدې و پوهيږی چې دا يو بحران دی. حکومت کولا ی شي چې په يوازيتوب عمل وکړي. حکومت کولا ی شي چې د قوماندانانو د قدرت په بنسټ کې مداخله وکړي. حکومت بايد ټوپکيان له قدرت څخه لرې کړي."

آزادې او عادلانه ټاکنې

"د ټاکنو لپاره بايد مناسبه وضع مساعده شي تر څوهغوکسانوته اجازه ورنکړی شي چې خلک ترفشار لاندې راولي"

د نوم ليکونکو د روزنې زياتوالی

"اکثره خلک حتی پدې نه پوهيږي چې ټاکنې څه ته وايي."

۳.په دغه رپوټ کې افغانانو ته زمونږ مراجعه د ۷۰۰ څخه زياتو خلکو نظريې ښيي چې د پوښتنليکونو فورمې يې ډکې کړې دي يا ورسره مرکې شوې دي.

"دا زموږ د ورځني ژوند ويره ده"

جګړه کېداى شي چې د هيواد په ډېرو سيمو کې دريدلې وي خو د ټوپکيانو اعمال تر اوسه پورې دافغانانو د ژوند په زياتو اړخونو باندې حاکميت لري. قوماندانان د هيواد يوشمېر حاکمان دي - يو شمېر يې د هيواد له پياوړو او بډايو خلکو څخه دي، نوريې د کليو خطرناکه خلک دي. په دواړوصورتونو کې د دوى د قدرت څخه ناوړه ګټه اخيستنه چې له تهديد او زورزياتي سره يو ځاى ده، کولاى شي چې په ژوند باندې ويجاړوونکې اغيزه ولري.

د مرکو په بهير کې، افغانانو د ډېرو بشري حقوقوسرغړونويادونه وکړه چې دناوړه ګټه اخيستنې يوه ثابته بيلګه جوړوي. په فيض آباد کې ميشت يو سړى د يوپلې سر وژنو او ښځو باندې دجنسي تيريو په هکله موږ ته وويل. د جلال آباد يو اوسيدونکى د شخصي بندي خانو په هکله چې د قوماندانانو له خوا اداره کيږي وويل: "هيڅ څوک نه پوهيږي چې خلک چيرته لاډرکه کيږي"

د جلال آباد يو هټي وال د هغه ماليې په هکله وغږيده چې د ټوپکيانو له خوا ټوليږي، "که زه په مياشت کې ٢٠٠٠ افغانۍ (٤٠ ډالره) پيداکړم که نه، زه مجبوريم چې هغوى ته ماليه ورکړم. که يې ورنکړم، هغوي ما هټۍ ورانوي." په مزارشريف کې يو موټروان وويل چې هغه د ټوپک په واسطه د فشار لاندې راغى ترڅو په خپل موټر کې قوماندانان لري کليو ته بې له پيسو يوسي.

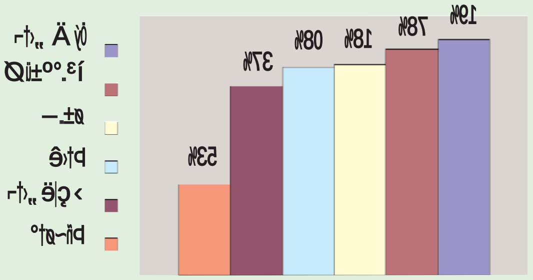

يو له عامو ستونزو چې له جلال آباد څخه تر هرات پورې، له کندهار څخه تر بدخشان، او له مزار څخه تر کابل پورې افغانان ورسره مخ دي، د هغوې ځمکو غيرقانوني نيول دي.
په مرکو کې معلومه شوه چې دجناياتو پيښې د خلکو د مهمو انديښنو څخه دي. سره له دې ٢/٣ افغانان چې ورسره مرکې شوې دي ددې احساس کوي چې د تير کال په پرتله د جناياتو کچه ټيټه شوې ده. خو په سيميزه توګه دغه ستونزې سره توپير لري. دبيلګې په توګه په کندهار کې دمرکه شويو خلکو ٥٥٪ فکر کاوه چې د ٢٠٠٣ کال په پرتله جنايات زيات شوي دي.

افغانانو د هغو جناياتو چې د قوماندانانو او د هغوى د ټوپکيانو له خوا تر سره کيږي هم په تفصيل يادونه وکړه چې هغو جناياتو کې قتلونه، ښځو باندې جنسي تيرى، تښتونې او غلاګانې شاملې دي.

په داسې حال کې چې ناوړه ګټه اخيستنې ډېريږي، افغانان دعمومي امنيتي وضعې په هکله خوشبين دي. د افغانانو لپاره چې تقريباً ٢٥ کلونو لپاره يې يوازې جګړه پيژندله، امنيت د جګړې د نشت والي په عبارت معنى لري. په عمومي توګه ٧٦٪ خلک پدې باور دي چې د تيرْ کال په بهير کې امنيت پراختيا موندلې ده. دغه خوشبيني په شمالي او لويديځو سيمو کې حقيقت لري خو په جنوبي سيمو کې خلک بدبينه دي. په کندهار کې يوازې ٣٥٪ هغو خلکو چې ورسره مرکې وشوې، فکر کاوه چې امنيت ښه شوى دى، خو ٤٥٪ يې وويل چې امنيت خراب شوى دى.

خو تر اوسه پورې افغانان خپل ځان د قدرت مندانو په لاس قدرت څخه ناوړه ګټو اخستنو ته ځان ندي تسليم کړى.دوى د ژوند د پرمختيا او د قوماندانانو دنفوذ د کمولو لپاره د اقداماتو په باب پياوړې نظريې لري. پـه دغه راپور کې

د ښځو امنيت

دافغانستان په کوټ ګوټ کې ښځې اضافي امنيتي ستونزو سره مخ دي.

"ښځې دلته په خراب حالت کې قرار لري. مورګانې ويريږي. هغوى دخپلو لورګانو په باب انديښمنې دي چې ټوپکيان به د هغوى لورګانو سره څه وکړي.
ښځه، فيض آباد

"نجونې دلته په آزاده توګه تګ راتګ نشي کولاى. که حالت خراب شي پلاړ مې وايي چې ښوونځي ته مه ځې. موږ دلته د امنيت احساس نه کوو.
ځوانه نجلى، کابل

"خلک وايي ترڅو چې په کورونو کې وسلې وي هغوى به خپلې ښځې پرينږدي چې کليوته ولاړې شي او د ټاکنو لپاره خپل نومونه وليکي. که دملکي کولو بهير موجود نه وي خلک په تيره بيا ښځې به د آزادى احساس ونکړي چې خپل نومونه وليکي."
ښځه، فيض آباد

٤.دغه ارقام د خود-وضع شويو محدوديتونو له خوا اغيزمن شوي دي.موږ يوازې هغو سيموته سفر وکړچې دوارو افغاني او نړيوالو کارکونکو ته په امن وو.

مونږ. دغه نظریو ته انعکاس ورکوو او د هرې برخې په پای کې وایو (افغانان څه غواړي) څرنګه چې افغانستان د دموکراسی پر بنسټ تاکل شوی حکومت ته تیاری نیسي، پالیسي جوړونکي باید د افغانانو نظریو ته پاملرنه وکړي.

دماشومانو د ښوونې په باب ویرې

په ټولو سیمو کې چې مونږ ورځخــــه لیدنه وکړله، کله نا کله خبرې اترې د ماشومانو ښوونو ته بدلیدلې. دغه موضوع د خلکو د ویرې باعث ګرځې.

"له خدای څخه وروسته، پیاوړي خلک هغوی دي چې ماشومان ښوونوي."
ښځه، کابل

"وسلوال خلک ماشومان ښوونوي او هیڅ څوک هیڅ شی نشي کولای."
ښځه، مزار شریف

مونږ هره ورځ اندیښمن یو ځکه چې زمونږ ماشومان ښوونځي ته ځي. ماشومان ښوتول کیږي او مونږ پدې اندیښنه کې یو چې دا به زمونږ ماشومانو ته هم پیښه شي."
ښځه، جلال آباد

د ټوپک د حاکمیت په باب ویرې

"خلک وسلې لري. لطفاً هغه ورڅخه واخلئ. هغوی به خلک ووژني، هغوي به خلک لوټ کړي."
ښځه، فیض آباد

"دطالبانو او مجاهدینو او نورو تر منځ چې وسلې ګرځوي هیڅ توپیر نشته دی. یوازې ځیرې او جامې یې بدلې شوي."
سړی، هرات

"زه د ژوند هیڅ آزادي نلرم. کله چې قوماندانان څه وغواړي، زه مجبور یم چې ورته یې سرته ورسوم."
سړی، کندهار

"ټوپکیانو د خلکو ځمکی،کورونه او زامن اخیستي او لورګانو سره یې په زور ودونه کړي دي. دا دملت وینه ده."
ښځه، مزار شریف

"تر اوسه پورې خلک په وسلو تهـــدیدیږي. ډیر خلک وسلې لري؛څوک په آزاده توګه خبرې نشي کولای ځکه چې قوماندانان به ورته وایي، ته یوازې ګولی ته اړتیا لرې."
سړی، فیض آباد

بې وسلې کول

څرنګه چې په افغانستان کې وسله لرونکي د خلکو په ژوند باندې حاکمیت لري، تقریباً ۶۵٪ هغه خلک چې ورسره مرکې وشوې داسې دعوا کوي چې بې وسلې کول د امنیټ[5] پراختیا لپاره یوازینی مهمه لاره ده.

په یوشمیر ولایتونو کې چې ورڅخه لیدنه وشوه خصوصا هغه ولایات چې پیاوړي قوماندانان په کې قدرت لري، د هغو خلکو شمیره چې بې وسلې کول غواړي زیاته وه. په مزار شریف کې چې دوه پیاوړي قوماندانان سره کله نا کله جګړې کوي ۸۷٪ خلک بې وسلې کولو ته د یوه لومړي لومړ یتوب په سترګه ګوري. په هرات کې چې د مزار شریف په پرتله با امنه ولایت دی ۷۳٪ افغانان بې وسلې کولو ته دلومړیتوب په سترګه ګوري .

حتی په کابل کې چیرې چې نړیوال امنیتي ځواکونه حاکمیت لري ۵۱٪ خلک بې وسلې کولوته لومړیتوب ورکوي. نور پاتې ۳۵٪ په پلازمینه کابل کې پدې باوردي چې د امنیت پراختیا لپاره د ملي اردو او پولیسو پیاوړي کول مهم کار دی.

د بې وسلې کولو په باب نظریې

"په افغانستان کې دومره ډیرې وسلې شته دي ته به وایې چې کرل شوي دي."

ښځه، مزارشریف

"که بې وسلې کول تر سره شي، هغه څه به وکړم چې زما هیواد ورته اړتیا لري، حتی که زما وینه هم وغواړي."

سړی، کندهار

"یوازې فزیکي بې وسلې کول تر سره شوی دي نه فکري بې وسلې کول. ټوپک هغه شی دی چې دغو خلکو د هغه په مرسته ژوند کاوه. ټوپک ددوی د ژوندې پاتې کیدو وسیله ده."

سړی، مزارشریف

"قوماندانان او دهغوی سړي بل هیڅ شی نشي کولای. هغوی د ټوپک له میل څخه ډوډۍ خوري. پدې توګه زه په بې وسلې کولو باندې لړ ډاډه لرم."

سړی، کندهار

په افغانستان کې د امنیت د پراختیا لپاره تر ټولو غوره کار کوم دی؟

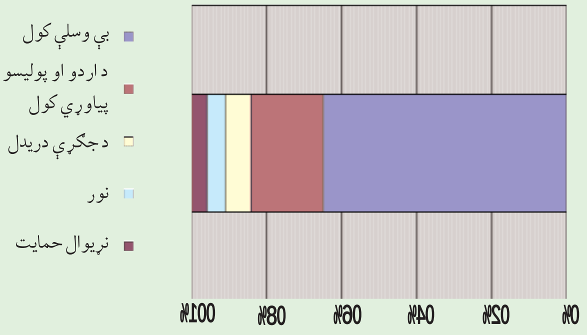

سره له دې چې ۵۹٪ افغانان پدې باور دي چې د تیر کال په پرتله قوماندانان لږ وسلې په لاس کې لري، یو وړوکی شک او شبه موجوده ده چې ټوپک تراوسه پورې د ژوند ډیرو اړخونو باندې حاکمیت لري. د بدخشان په یوه کلي کې یوه ښځه وایي: "کیدای شي چې په کوڅو او سړکونو کې وسلې ونه وینئ خو په کورو کې په سل ګونو وسلې شته دي."

د مرکه شویو خلکو په منځ کې د بې وسلې کولو دورو بهیر په وړاندې غبرګونونه موجود وو. په مزار شریف کې یوه سړي وویل: "که دوي په دې توګه بې وسلې کولو ته دوام ورکړي دابه سل کاله ونیسي." حتي ددغي پروسې په پوره والي کې شکونه موجود دي. په مزارشریف کې یوي ښځي ویل: "که هغوي یو یا دوه ټوپک ورکړي، نوریې په ځمکه کې ښخوي. هغوی به د تل لپاره وسلې ولري."

افغانان اغیزمن او چټک بې وسلې کولو بهیر غواړي
(مونږ بې وسلې کول غواړو. ولې تر اوسه پورې دغه کار نه دی شوی؟)

۵.د افغاني مدني ټولنې موسساتو هم د امنیت پراختیا لپاره د بې وسلې کولو غوښتنه کړې ده. د افغانستان په هکله وړاندیزونو ته مراجعه وکړی، برلین، د مارچ ۳۰، ۲۰۰۴

د مرکزي حکومت رول

د افغانستان په ولایاتو کې مرکزي حکومت په ټوپکیانو باندې محدود نفوذ لري، او دا دافغانانو لپاره د ستونزو او خنډونو سرچینه ده.

زمونږ د سروې یوه مهمه پایله او لاسته راوړنه داوه چې افغانانو غوښتل باید حکومت په ټوپکیانو باندې کنترول ولري. ۸۸٪ خلکو چې مونږ ورسره مرکې وکړې لې وویل چې حکومت د قوماندانانو د قدرت د کمولو لپاره باید ډیر څه وکړي. دغه ارقام د ښځو او سړیو په منځ کې په‌دواړو ښاري‌او کلیوالو سیمو کې ډیر لوړ وو. زیات‌افغانان‌وایي چې‌اوس ددې وخت رارسیدلی ده‌چې د قوماندانانو

تاسو څه فکر کوی چې د قوماندانانو د قدرت د کمولو لپاره حکومت باید ډیر څه وکړي، عین شی وکړي او یا لږڅه وکړي؟

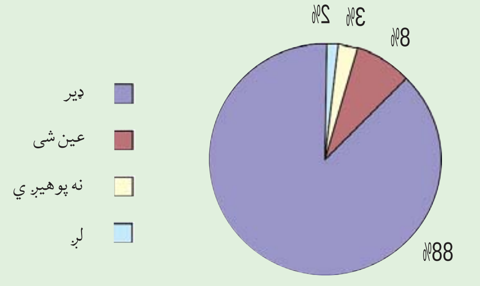

پر ضد عمل وشي.دوي پدې باور دي چې ناوړه ګټه اخیستنو ډیر دوام وکړ .

زیات شمیر خلک چې مونږ ورسره وغږیدو پدې باور وو چې اکثره سیمه ایز او محلي قوماندانان په مرکزي حکومت کې د پیـــاوړو کسانو له خوا حمایه کیږي . په فیض آباد ښارکې یــو میشت اوسیدونکی نارینه داسې وایي: "که پیاوړي قوماندانان په کابل کې نفوذ له لاسه ورکړي، سیمه ایز قوماندانان به هم قدرت له لاسه ورکړي."

د مرکزي حکومت په باب نظریې

"کابل باید له دې څخه پیاوړی وي. مرکزي حکومت باید له خپل قدرت څخه کار واخلي. په هیواد کې د کابل احکام باید تر ټولو احکامو څخه پیاوړي وي."

سړی، هرات

"قوماندانان هر چیرته او په هر مقام کې دي: په هوایي ډګر کې، په پولیسو کې، په حکومت کې، هغوی له سره تر پایه په قدرت کې دي."

سړی، جلال آباد

"خلک دلته په ویره کې دي څکه چې دوی پدې باور دي چې قوماندانان په مرکزي حکومت کې د پیاوړو اشخاصو له خوا حمایه کیږي."

سړی، فیض آباد

سره له دې چې حکومتي مقامونه د ستونزې په زیاتولو کې مرسته کوي، دسیمه ایزو قدرتونو د ماتولو په برخه کې مرکزي حکومت کلیدي رول لوبولای شي. زیات افغانان ددې غوښتنه لري چې باید په ولایاتو کې امنیتي او اداري پوستونو کې متخصص افغانان و ټاکل شي. په ټولو مرکو کې افغانانو ددې هیله څرګنده کړه چې حکومت باید مستقیماً عمل وکړي او هم دې پروسې ته چټکتیا ورپه برخه کړي، تر څو دغه شبکې له منځه ولاړې نشی، تر هغه پورې به اکثره قوماندانان د خلکو ترور ته دوام ورکړي.

افغانان یو پیاوړی مرکزي حکومت غواړي
"مرکزي حکومت باید پدې وپوهیږي چې دا یو بحران دی. حکومت په یوازیتوب عمل کولای شي. حکومت کولای شي چې ددغو قوماندانانو د قدرت په مرکزونو کې مداخله وکړي. حکومت باید ټوپکیان له منځه یوسي."

د قانون حاکمیت

پولیس

افغانان په هغو کسانو باندې چې د عدالت راوستل یې دنده ده باور نلري، څکه چې د پولیسو او محلي ملیشو تر منځ لږ توپیر موجود دی. توپیرېې دا دی چې پیسې او نفوذ جنایات حل کوی نه دا چې شواهد او د محاکمې پروسه. یوه سړي په مزار کې وویل: "د زړو او نویو پولیسو تر منځ هیڅ توپیر نه لیدل کیږي. قوماندانان په هغوی ټولو باندې نفوذ لري." له اکثرو سیمو څخه چې مونږ لیدنه وکړه د پولیسو زیاته شمیره د ملیشو له منځ څخه ټاکل شوي دي ، او پخوانیو قوماندانانو سره یې اړیکې درلودلې. له هغو افغانانو سره چې مونږ وغږیدو، له دولت سره پولیسوپر وفاداری شکمن وو.

په کلیوالي سیموکې ددې په باب چې د جنایت د قرباني کیدو په وخت کې چاته مراجعه وکړي خلک په څو ډلو ویشل کیږي. ۴۵٪ وویل چې هغوی به پولیسو ته مراجعه کوي، ۳۳٪ یې وویل چې هغوی به والي ته مراجعه کوي او ۲۴٪ یې[۶] شوراته. سره له دې ښارونوکې اکثرو خلکو وویل چې هغوی به پولیسو ته مراجعه کوي، د سیمو ترمنځ توپیرونه لیدل کیږي. په کابل کې زیاتو خلکو وویل چې دوی به لومړی پولیسو ته مراجعه کوي (۷۹٪). په هرات کې له نیمایې څخه زیاتو خلکو چې ورسره مرکې وشوې وویل چې دوی به شوراته مخه کوي.

۶.شوراګانې عنعنوي مشورتي مذهبي او غیر مذهبي ډلې دي.

فساد

خلکو مونږ ته وویل چي فساد په افغانستان ګي عام دی. هغو خلکو سره چي مونږ مرکې وکړلې وویل چي په ټول افغانستان کې په پولیسو او حکومتي ادارو کې فساد خپور دی. په جلال آباد کې یوې ښځې وویل "زه که د جنایت قرباني شوم پولیسو ته به مخه وکړم خو زه په هغوی باور نلرم. که مونږ هغو ته مراجعه وکړو و مونږ سره مرسته نکوی، خو که څوک پکې وپيژني یا بډې ورکړي وروسته به پاملرنه وکړي. که نه د جنایت راپور به د میزپر سر پاتي شي."

د پولیسو د فساد په هکله د خلکو نظريې

"که د پولیسو ماموریت ته مراجعه وکړې، پولیس به درته وواېي چي ولاړ شه قوماندانانو سره و غږیږه."

ښځه، هرات

"مونږ روزل شوي پولیس نلرو. اوسني پولیس چي مونږ یې لرو سابقه مجاهدین دي. هغوی ټوپکیانو سره مرسته کوي نه خلکو سره."

سړی، کابل

"دپولیسو افسران تر اوسه پورې پر سړک باندې خلک وهي او له موټر وانانو څخه د پیسو غوښتنه کوي. که خلک نه وواېي، هغوی باندي حملې کیږي."

سړی، مزارشریف

په ډیروسیموکې، بې وزله خلک دحقوقی مرستې وسه نلري دپیساواو اړیکولرل ستونزې حل کوی او حتی جنایت کاران له بند څخه خلاصوي. په فیض آبادکې یوه سړي دخپلو خپلوانو په باب چي وژل شوي وو وويل، "قاتل دقتل په شپه ونیول شو خوسبا دیوه قوماندان دمداخلې او منځ ګړیتوب له امله خوشې شو."

دهغو خلکو څخه چي مونږ ور سره مرکې وکړلې له نیمايي څخه زیاتو وویل چي پولیس له بې وزلو او بډایو خلکو سره یوشان رویه نه کوي. دغه ستونزه په کندهار او جلا ل آباد کې ډیره زیاته ده. مزارشریف یوازنی ښار دی چي پکې دخلکو زیات شمیره پدې باور وه چي پولیس له خلکو سره په مساویانه توګه چلندکوي. دا ډیره ضروری ده چي ملی پولیس بایدبې پرې اوشفاف رول ولری همدا رنګه مهمه ده چي حکومتي دفترونه او پولیس باید خپل مسولیتونه په عادلانه او ښکاره توګه سرته ورسوي.

افغانان غواړي چي دقانون حاکمیت پیاوړی شي
"زه په پولیسو او محکموباندي ډیر داد او باور نه لرم ځکه چي هغوی ټول بډې غواړي. داعدالت نه دی."

ستاسو په ولایت کې تر ټولو پیاوړی مقام کوم یو دی ؟

هرات	والي[٧]	٩٨٪
کابل	دپولیسو آمر / د افغانستان وسله وال ځواک	٥٩٪
جلال آباد	قوماندانان	٥٤٪
کندهار	قوماندانان	٥٣٪
فیض آباد	قوماندانان	٥٢٪
مزارشریف	قوماندانان	٤٦٪

په سروې کې د مونږ له ټولو پوښتنو څخه دغه پوښتنه په ټولو تعبیرونو پرانستې وه. آیا والي چي مجاهد وي بیاهم یو قوماندان دی؟ آیا د پولیسو آمر چي قوماندانانو سره اړیکې ولري بیاهم قوماندان دی؟ په دواړو حالاتو کې، ځوابونه د هر ولایت د تر ټولو پیاوړي مقام په باب د افغانانو د نظریو یو واضح تصویر ښکاره کوي.

---

٧. دغه سروې د جون او جولای په میاشتو کې مخکې له دې چي مرکزي حکومت د هرات په ولایت کې د نوي والي تقرر اعلان کړي، تر سره شوې ده.

ملي او نړیوال امنیتي ارګانونه

دافغانستان دملي اردو د اغیز منتیا او اطمینان په باب افغانان بیلا بیلې نظریې او احساسونه لري. په مرکو کې یو شمیر خلکو هغوي ته ښه راغلاست و وایه. په هرات کې یوي ښځي و ویل، "ملي اردو له قوماندانانو څخه ښه ده. مونږ پوهیږ و چې ملي اردو به مونږ ته امنیت را په بر خه کړي ."

خو یو شمیر نورو سره چې مرکې وشوې څرګنده یې کړ ه چـــې یوازینـــي سر تیري چې په هغوی خلک باورلري، نړیوال ځواکونه دي. په کابل کې یو ه سړي و ویل، "بهرني ځواکونه د افغاني اردو او پولیسو بر خلاف په خپلواکه توګه کارکوی. خلک بدل شوي ندي، یوازې کالي یا یونیفورم یې بدل شوی دی.

هغوی تر اوسه پورې د قوماندانو خلک دي." خلکـــو ددې غوښتنه کوله چې نړیوال ځواکونه دې په دوارو امنیت ساتنه او بې وسلې کولو کې ډیره ونډ ه واخلي. یو زیات شمیر افغانان (۸۳٪) ددې غوښتنه کوله چې نړیوال ځواکونه باید د بې وسلې کولو پروسې نظارات وکړي او اکثریته (۵۹٪) خلکو ددې غوښتنه کوله چې دوا ړه ملي او نړیوال ځواکونه امنیت تامین کړي. یوې ښځې په فیض آبادکې و ویل "مونږ په حقیقت کې غوارو چې ملي اردو او پولیس راشي خو ایساف[8] به نور هم ښه وي. دملي اردو او پولیسو په شتوالي کې یو خطر موجود ده. چې هغوی به قوماندانان پیژني. که بهرنیان راشي او دا دنده تر سره کړي امنیت به حتماً و ده ومومي.

آیا غواړئ ستاسوپه سیمه کی افغانی ځواکونه امنیت تامین کړی که نړیوال؟

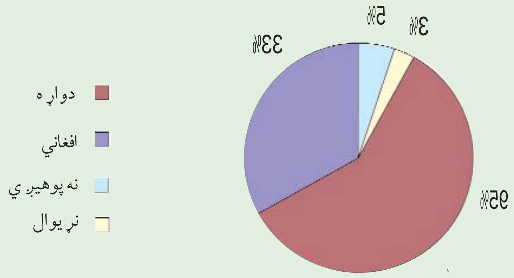

دملي او نړیوالو امنیتي ځواکونو دموجودیت زیاتول
"نړیوال ځواکونه سوله ساتي .... ملي اردو هغوی سره مرسته کوي. خو دوا ړه ملي او نړیوال ځواکونه باید موجود وي."

د تریاکو او امنیت تر منځ اړیکې

"په هغو سیمو کې چې خلک مخدره مواد کاروي، هلته غلا وې، جګړې او تښتونې پیښیږي. امنیت له منځه ځي."
ښځه، جلال آباد

"دکوکنارو زیاتیدلو وسلوال قوماندانان پیاوړي کړي دي او عادي خلکو باندې ډیر فشار راغلی دی."
سړی، فیض آباد

"هغه پیسې چې د کوکنارو څخه لاسته راځي د افغانستان په ګټه دي. په افغانستان کې پرته د تریاکو له تولید څخه نور صنعتي فعالیتونه موجود ندي."
سړي، کندهار

"دکوکنارو تولید د سیمې په امنیت باندې اغیزه اچولې ده. جرم او جنایت زیات شوی او مجرمین د بندي خانو څخه د خلاصیدو لپاره پیسې لري."
ښځه، کندهار

ټول ټاکنې

آزاده او عادلانه ټاکنې

څرنګه چې افغانستان د وسلې له حاکمیت څخه د قانون د حاکمیت په مخ درومي، د راتلونکو ټول ټاکنو په شان به ډېرې لږې تاریخي پېښې موجودې وي. خو دغه ټاکنې به په افغانستان کې د نړیوالې ټولنې کوښښونو لپاره له سمبولیکې لاسته راوړنې څخه زیات وي. افغانان باید په سیاسي چاروکې خپل دوندې اخیستنې حق وپېژني.

ویرول

مونږ له افغانانو څخه پوښتنه وکړه چې آیا دوی دا توقع لري چې په ټاکنو کې په آزاده توګه خپله رایه ورکړي. سره له دې چې ۷۵٪ مثبت ځواب ورکړ، په جنوبي او ختیځو سیمو کې زیاتو دا توقع نه درلوده چې په آزاده تـــوګـــه وتوانیږي رایه ورکړي. په کندهار او جلال آباد کې له نیمایي څخه لږ خلک چې مونږ ورسره مرکې وکړلې وویل چې ټاکنې به له ویرې څخه خالي وي. د هغو له جملې څخه چې د فشار ویره لري ۸۶٪ یې پدې باور وو چې قوماندانان به ددې کار لامل وي.

له ۲/۳ برخې څخه کم خلک چې مونږ ورسره مرکې وکړلې (۶۴٪) ددې احساس کاوه چې نورخلک پدې وتوانیږي چې په ټاکنو کې د قوماندانانو په وړاندې ودریږ ي. په هرات کې خلک ددې په هکله خوشبین وو او ویل یـې چې ویرول ناشونې دی. هراتیانو هم وویل چې پدې ښار او ولایت کې د سیاسي آزادی کموالی لیدل کیږي. یوه هراتي وویل چې له هغو سیاسي ګوندونو څخه چې په کابل کې راجستر شوي دي هیڅ یوه یې تر اوسه پورې په هرات کې دفتر نه دی پرانستی. یوه بل هراتي وویل: خلک په هرات کې د نظریې د بیـان آزادي نلري. که یوازې د ټوپکیانو لـه شر څخـه خـــلاص شو هغـه وخت بـه دغریـــدو آزادي ولرو.

په سیاست کې د ښځو برخه اخیستنه

یو شمیر ښځو لپاره شاید نورې ستونزې موجودې وي. هرات کې د کور یوې ښځې وویل "څو ک چې زما خاوند ټاکي هغه ته به زه هم رایه ورکوم. زما او د ما دخاوند ټولې نظریې یو شان دي." دا پوښتنه پیداکیږي چې یو شمیر نورې ښځې به رایه ورکړی شي که نه. سره له دې چې اکثریتو (۹۲٪) ښځو رایې ته د هو ځواب ورکړ، په کندهار کې یوازې نیمایي هغه نارینه چې مونږ ورسره مرکـې وکړلې پدې موافقه وکړله چې ښځې باید رایه ورکړي.

د هغو له جملې څخه چې مونږ ورسره مرکې وکړلې ۸۴٪ یې خپل نومونه ثبت کړي و. خو له ۱۱۰ کسانو څخه چې خپل نومونه یې نه وو ثبت کړي ۲/۳ برخه یې د کابل، کندهار او جلال آباد ښځې وې. کله چې خلکو د نومونو د نه ثبتولو لپاره د لاملونو یادونه کوله، د ښځو او نارینو د ځوابونو تر منځ ښکاره توپیر لیدل کیده. د ښځو ځواب معمولاً د اجازې نشت والي و او دا هغه ځواب وچې نارینه و یې هیڅکله یادونه نه کوله.

آیا فکر کوې چې پدې ولسوالی کې بـه خلک آزاد وي چـې هر چاته په خپله خوښه رایه ورکړي یا به څوک په خلکو باندې د رایې ورکولو پر وخت فشار راولي؟

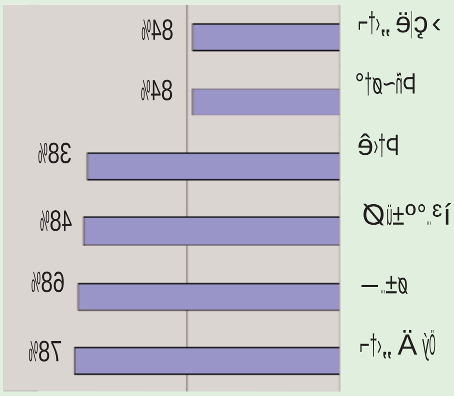

که خلک د ټاکنو آزادي ونلري، څوک به هغوی باندې فشار راولي؟

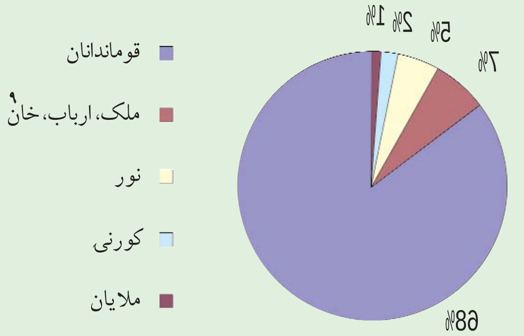

٩. محلي مشران

د نومونو د نه ليکلو لپاره دلايل

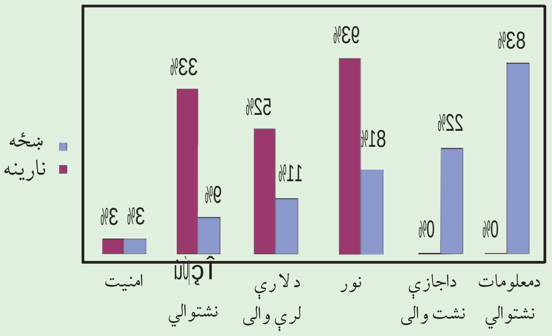

د ټاکنو پر وخت زور زياتی

په ټاکنو کې زورزياتی او د امنيت نشتوالی د ټولو هغو کسانو په فکر کې وو چې مونږ ورسره مرکې وکړلې. په کندهار کې خلک د طالبانو او القاعــده له خوا د بريدونو له امله اندېښمن وو. په نورو ځايونو کې خلک پدې انديښمن وو چې قوماندانان به په ټاکنو کې لاسوهنه او مداخله وکړي. په فيض آباد کې يوه هټی وال وويل: "قوماندانان به وايي، که ماته رايه رانکړې، تابه ووژنم، وبه دې وهم او له تاڅخه به غلاو کړم."

په ټولو مرکوکې د ټاکنو پروسې باندې د ټوپک او وسلې د رول او اغيزې په هکله خبرې وشوې. په جلال آباد کې يو ځوان نارينه وويل "ټوپکوال به په ټاکنو کې مداخله وکړي. مونږ دغو خلکو باندې باور نلرو. کله چې حکومت په ټاکنو کې بوخت وي، قوماندانان به خلکو ته ستونزې جوړوي." له افغانانو چې مونږ ورسره وغږ يدو پدې باور وو چې ټاکنو ته د پاملرنې په وخت کې به قوماندانان ددې فرصت تر لاسه کړي ترڅو قدرت باندې خپلې متکولې نورې هم ټينګې کړي. په دې حساس پړاو کې چې افغانستان د ټوپک له حاکميت څخه د قانون حاکميت په لور درومي، يو واقعي خطر موجود دی او هغه داچې د دوهم (دقانون حاکميت) پرځای به لومړنی (د ټوپک حاکميت) پرمختيا ومومي. ددغو انديښنو له امله لنډمهال حکومت تصميم ونيوه چې ټاکنې دې هغه وخت سره ته ورسيږ ي چې د DDR[۱۰] پــروسه مخ ته تللې وي. خو په DDR کې تر اوسه ښه پرمختګ نه دی شوی او د افغانانو انديښنې پر ځای دي چې ددې په خاطر به د آزادو ټاکنو حق له دوی څخه واخستل شي.

ټاکنې او امنيت

"د وسلې د حاکميت لاندې نامکنه ده چې منصفانه ټاکنې ولرو، دا هيڅ منطقي نه دی. ټوپک په ژوند باندې حکومت کوي. ټوپکوال به خلک نه پرېږدي چې په ټاکنو کې خلک د خپلې خوښې کس وټاکي."

سړی، هرات

"په کليو کې خلک غواړي چې رايه ورکړي خو دوی له طالبانو، القاعده او قوماندانانو څخه ويريږي."

ښځه، کندهار

"په کابل کې به ټاکنې ممکنې وي خو په ولاياتو کې زه نه پوهيږم، په تيره بيا د ښځو لپاره. دبمونو چاودنې به وي او امنيتي ستونزې به موجودې وي خلک به په دې ونه توانيږ ي چې رايې ورکړي."

ښځه، کابل

"د طالبانو له سقوط څخه وروسته امنيت ښه و، خو اوس د ټاکنو له خاطره امنيت ښه نه دی."

ښځه، يو کلی په کندهار کې

"پارلماني ټاکنې به خطرناکې وي. مسلکي او نورمال خلک به پدې ونه توانيږ ي چې پکې برخه واخلي. قوماندانان به کانديدان وي او دوی به د ټاکل کيدو لپاره له زور څخه کار واخلي."

سړی، مزارشريف

۱۰.د برلين اعلاميه، د اپريل لومړی نيټه، ۲۰۰۴. مونږ په دې موافق يو ... "ضروري ده چې د افغانستان د ولسمشر د تصميم په مطابق د بې وسلې کولو د پروسې لومړی پړاو د ۲۰۰۴ کال د جون مياشتې تر آخره تر سره شي. وروسته د ۲۰۰۴ کال تر ټاکنو پورې دې پروګرام ته دې جديت ورپه برخه شي او د ملي اردو او پوليسو جوړولو ته دوام ورکړی شي."

د بدلون فرصت

سره له دغو ټولو ستونزو، افغانان راتلونکو ټاکنو ته ليوال دي. مرکه شويو خلکو وويل چې ددې وخت را رسيدلی دی چې افغانان د خپل مشر د ټاکلو له حق څخه کار واخلي. په مزار کې يوه سړي د ټولو خلکو احساس په مجموعي توګه يو ځای کړ او ويې ويل: "له ۲۵ کلونو جهاد څخه وروسته، خلک بايد خپل جمهوررئيس پخپله وټاکي. که دوی دا کار ونه کاوه، هيڅ شی به لا س ته رانه وړي."

په افغانستان کې تول ټاکنې د مثبت بدلون لپاره يو بې سابقه فرصت دی. خو دغه فرصت له خطر څخه خالي نه دی. حکومت د نړيوالې ټولنې په مرسته بايد دا ډاډ من کړي چې د آزادو او عادلانه ټاکنو لپاره په کافي اندازه اوضاع مساعده وي. ددې لپاره چې د ټاکنو په وخت کې زورزياتی، ويرول او د خيانت کچه اقلي سطحې ته راټيټه شي او د افغانانو په نزد د ټاکنې قانونيت ولري بايد امنيت تامين شي.

افغانان آزادې او عادلانه ټاکنې غواړي

"دټاکنو لپاره بايد وضع مساعده شي ترڅو هغو خلکو ته چې پرخلکوباندې فشار اچوي اجازه ورنکړای شي."

ونډه اخيستنه او توقعات

در ایه اچوونکو خبرتيا

افغانانو دا واضح کړې ده چې ددغو اعمالو په واسطه چې غواړي په سياسي پر او کې ونډه واخلي، دوي غواړي چې غږ يې واوريدل شي. حتی په راجستر شويو او راجستر کوونکو باندې يرغلونه ۹۹٪ واجد شرايط افغانان ندي ويرولي چې په ټاکنو کې برخه واخلي. سره له دې چې ډ ير شمير افغانانو خپل نومونه ثبت کړي دي، زياتو افغانانوسره چې موږ مرکې وکړلې دنوي سياسي بهير په باب يې لږ معلومات درلودل. په مزار شريف کې يوه پاک کوونکي وويل چې هغه وخت به ښه امنيت ولرو چې "يو ښه پاچا" ولرو.[11]

سره له دې چې يوزيات شمير افغانانوچې خپل نومونه يې ثبت کړي دي، د نومونو ثبتولو ته د ضرورت پر بنسټ وخت او مالي منابع ندي ورکړل شوي: يوازې ۱۴٪ افغانانو سره چې مونږ ورسره مرکې وکړلې انتخاباتي روزنه يې ليدلې وه. يوازې نيمايي هغو کسانو سره چې مونږ ورسره مرکې وکړلې د دوه کانديدانو نومونو[12]باندې پوهيدله. د رايه ورکونکو لپاره د روزنو بيرنې اړتيا ليدل کيږي ترڅو چې افغانان نه داچې يوازې په پوهنيزه توګه رايه ورکړي بلکې د تابعيت په حقوقو او مسئوليتونو باندې پوه شي.

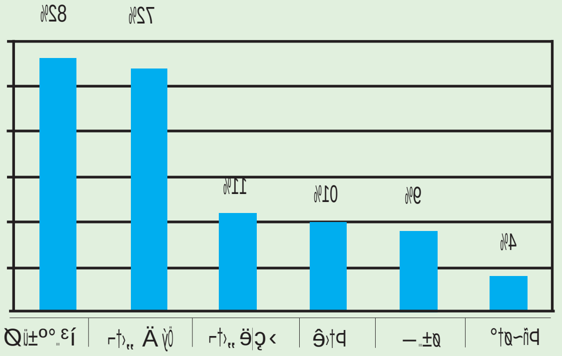

هيلې

محدود د علميت او آګاهي د محدودو توقعاتو لا مل نشې ګرځيدلی. په حقيقت کې زيات افغانان پدې فکر کې دي چې نوی حکومت به په ناڅاپي توګه بدلونونه

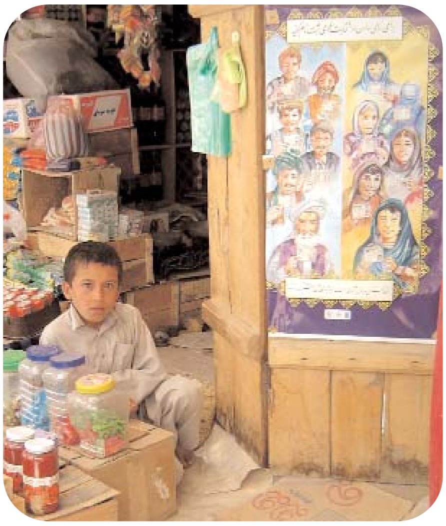

راولي. په جلال آباد کې د کور يوه ښځه ددې وړاندوينه کوي چې ماشومان به يې پدې وتوانيږي چې ښونځي ته ولاړ شي، بې روزګاره خلک به کارونه لا س ته راوړي او خلک به بې کوره نه وي. که ټاکنې وشي خلک به دواړو قانون او حکومت ته درناوی وکړي. يو شمير نور ددې توقع لري چې صنعتي بنسټ به پياوړی شي او نرخونه به ټيټ شي. خو ډيره عامه هيله داده چې نوی حکومت به افغاني ټولنه له وسلو څخه وژغوري.

سره له دې چې ددغو هيلو زيات شمير يې واقعي ندي، افغانانو ددغو لوړو توقعاتو بار د سياسي کانديدانو په وجدان باندې اچوي. که نه ددې واقعي امکان شته چې نوي حکومت ته به د زا ړه حکومت په سترګه وکتل شي. يوه کندهاري

11. د ۲۰۰۴ کال د اګست په مياشتې کې ديوناما دفتر د څرګندونو له مخې، ۹.۹ مليونو تنو افغانانو نومونه ليکلي چې ۵۷۶۴۳۳۸ (۵۸٪) يې نارينه او ۴۱۴۷۳۷۸ (۴۲٪) يې ښځينه دي. په دغو خلکو کې په پاکستان او ايران کې ميشت مهاجرين شامل ندي.

12. دغه سروې دجون او جولا ی په مياشتو کې مخکې له دې چې د جمهوري رياست د کانديدانو د نوم ليکلو وخت سرته ورسيږي تر سره شوې ده.

مونږ ته وویل: "دغه حکومت هغه شیان چې مونږ غوښتل نه دی سرته رسولي نو ځرنګه به نوی حکومت ته خوشبينه واوسم."

کې له حکومت سره مرسته وکړي. ټاکنې د پای ټکی نه دی، افغانان ددې هیله لري چې نوی پیل ته به يو فرصت پیدا شي.

افغانان د نوی سیاسي سیستم په وړاندې يره ليوالتيا لري. خوکه دوی په اوږد محال کې ديموکراسي باندې وفاداره واوسي او پرې باور وکړي لومړی په ديموکراتيکه توګه ټاکل شوی حکومت باید ژرتر ژره ددوی په ژوند کې بدلونونه راولي لکه بنسټيز خدمتونه او امنيت. نړیواله ټولنه باید ددغې پروسې حمایت وکړي، مالي مرستې ورته برابرې کړي او د نظم او قانون په راوستلو

افغانان غواړي چې د رایه ورکونکو روزنه زیاته شي

"د خلکو زیاته شمیره حتی پدې نه پوهیږي چې ټاکنې څه ته وايي."

د ټاکنو څخه توقعات

"که نوی حکومت عادل او منصف وي زمونږ په ژوندانه کې به ډیر ښه بدلونونه راولي. مونږ به د امنیت احساس وکړو، ښځې به په دې وتوانیږ ي چې پر ته له ویرې څخه کار وکړي، زمونږ هیواد به د بدو خلکو له شر څخه خلاص شي."

ښځه، کندهار

"زه هیله لرم چې له ټاکنو څخه وروسته به نورې وژنې او غلاګانې نه وي."

سړی، هرات

"مونږ یو ولسمشر غواړو چې لاسونه يې د ملت په وینو لړلي نه وي، يو کس چې د خلکو په فکر کې وي. باید يو کس وي چې بې طرفه وي او يو قوماندان نه وي، يو کس وي چې وتوانيږي هیوادته سوله او امنیت راولي."

ښځه، مزارشریف

"که يو دایمي حکومت وي، وسلې به ټولې شي او خلک به دندې ولري. افغانستان به يوه باامنه او راحته ټولنه وي."

سړی، کابل

(الف) ضميمه

دسروی کولو طريقه

د ۲۰۰۴ کال دجون له لومړی نيټې څخه دجولا ی تر دولسې پورې پيوستون په شپږ و سيمو: فيض آباد، جلال آباد، کندهار، هرات، مزارشريف او کابل کې په پلټنو لا س پورې کړ . پيوستون کوښښ وکړ تر څو له هغو سيمو څخه پورتنۍ سيمې غوره کړي چې پيوستون غرې پکښې کارکوي. خو امنيتي وضعې دغو سيمو په غوره کولو کښې مهم رول ولوباوه. زمونږ پلټونکو د هغو سيمو څخه ليدنه وکړه چې دواړو افغاني او نړيوالو کارکوونکو ته په امن ګڼل کيدې. په هرې سيمې کې دواړه ښاري او کليوالي سيمې غوره شوې وې. په نتيجه کې هغه کليوالي سيمو څخه چې ښارونو سره نږدې دي ليدنه وشوه.

په پلټنو کې له لاندنيو ۲ ميتودونو څخه کار اخيستل شوی دی: پوښتنليک او ژورې مرکې. په مجموعې توګه په سروې کې ۷۶۳ تنه خلکو ونډه درلوده. د هغوی له جملې څخه ۶۸۴ تنو يې پوښتنليکونو ته ځوابونه ورکړی او پاتې ۷۹ تنو سره يې اوږدې مرکې وشوې.

پوښتنليک په هغه شيوه ليکل شوی و چې پيوستون احساس کاوه چې دمهمو معلوماتو د راټولولو او د غړو موسسو د کارکوونکو د ساتنې اړتيايي متوازني کولې. کوښښ وشو چې د ژبې له هغه لحن څخه کار واخستل شي چې ژباړه يې د پوهيدو وړوي. پوښتنليک د کابل د پلټنې په سيمه کې و آزمايل شو او په درې ژبې و ژباړل شو. نارينه او ښځينه سروې کوونکې چې زيات شمير يې د افغانستان دبشري حقوقو له خپلواک کميسيون څخه وو، د نارينه او ښځو سره يې دهغوی په کورونو کښې مرکې وکړلې.

په هرې سيمې، فيض آباد، جلال آباد، کندهار، هرات او مزارشريف کې ۱۰۰ سروې وشوې. خو په کابل کې د نفوس د ډيروالې په وجه ۲۰۰ پوښتنليکونه وويشل شول. هغه پوښتنليکونه چې پوره تکميل شوي نه وو په آخري مجموعې کې نه دی شميرل شوي. سروې کوونکې دپوښتنليکونو په ويشلو کې په تصادفي او ناڅاپي ډول کورونه په نښه کړل.

د اوږدو مرکو هدف داو چې هراړخيز معلومات لا س ته راشي. په هرې سيمې کې حداقل ۸ مرکې تر سره شوې او کوښښ وشو چې په هرې سيمې کې په مساوي شمېر ښځو او نارينو سره مرکې وشي. مرکې په انعطافي ډول جوړې شوې وې او په منځنۍ توګه ۴۵ دقيقې يې اوږدوالی و. مرکې د افغاني ژباړونکو په مرسته د نړيوالو پلټونکو له خوا تر سره شوې دي. په مرکو کې دې باندې ډيره پاملرنه شوې ده چې خلکو باندې فشار رانشي چې د نورو خلکو نومونه افشايا په ډاګه کړي. په هغو حالا تو کښې چې مرکه کيدونکو د يو شمير قوماندانو چې په جناياتو تورن دي نومونه يې اخيستی، د امنيتي ملحوظاتو په دليل د مرکو جزئيات له راپور څخه ايستل شوي دي.

يو شمير هغه افغانانو چې په تفصيلي مرکو کې يې برخه اخيستې وه په تصادفي توګه (بې له دې چې مخکې له مخکې پلا ن ورته نيول شوی وي) غوره شوي وو او پاتې نور يې په کتل شويو سيمو کې د همکارانو له خوا مخکې تصديق شوي وو.

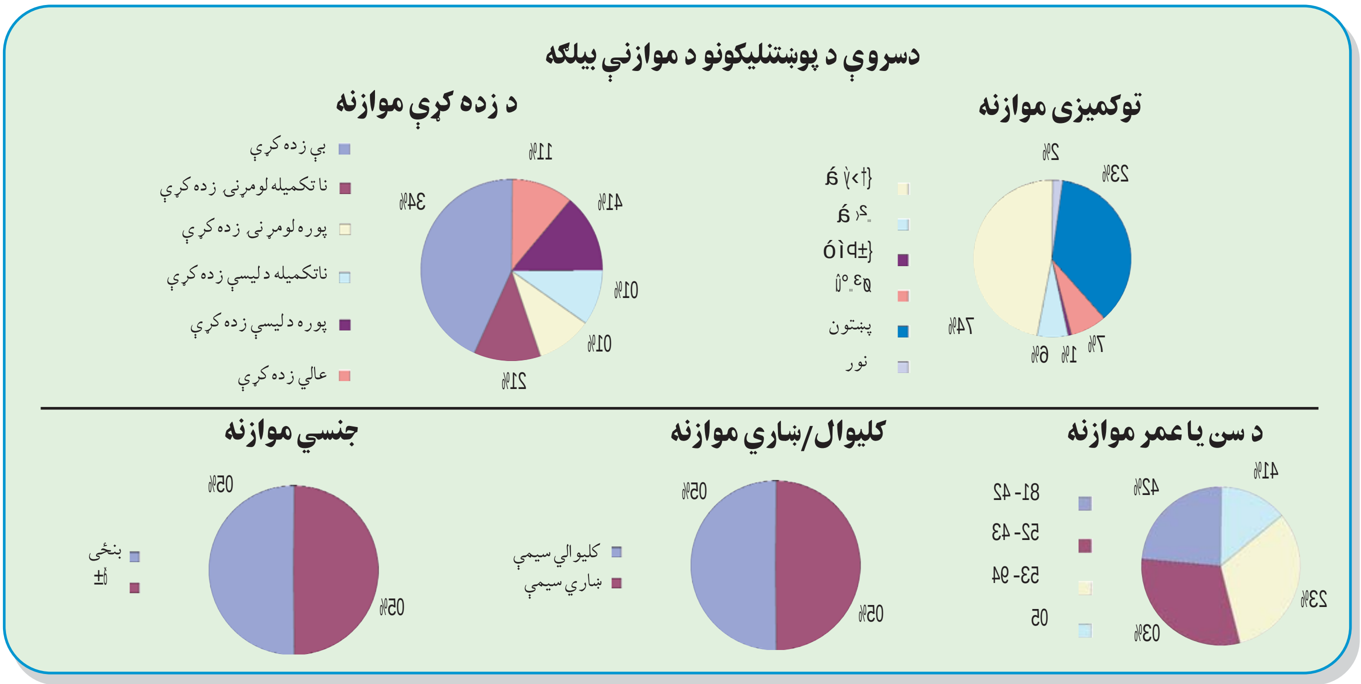

۱۳.فيض آباد ۱۳، جلال آباد ۱۵، کندهار ۸، هرات ۱۵، مزارشريف ۳ او کابل ۱۳

(ب) ضميمه

دسروې پوښتنليک

د سروې تاريخ / / ۲۰۰۴/
د مرکې نمبر
ولايت
ولسوالي
کلی/قريه
دسروې کوونکی نوم
څارونکی د څارونکي امضا

د ځواب ورکوونکي په باره کې معلومات

جنس: الف. ښځه ب. نر
مليت الف- تاجک ب- پښتون ج- هزاره د- ازبک هـ بلوچ
و- ترکمن ز- نور
عمر الف- ۱۸-۲۴ ب- ۲۵-۳۴ ج- ۳۵-۴۹ د- ۵۰+
زده کړې:
الف- بې سواد ب- نا تکميل لومړنی ښوونځی ج- لومړنی ښوونځی مکمل
د- نا تکميله ليسه هـ- دليسې فارغ التحصيل و- لوړې زده کړې

شغل
پوښتنه:
۱-کولای شئ چې ديوه کال مخکې په پرتله په خپل ولايت کې امنيتي حالت تشريح کړی ؟
الف- ښه شوی دی ب- بد شوی دی ج- توپيرنلري د- نه پوهيږم

۲- ستاسو په ولايت کې ديوه کال مخکې په پرتله جرم او جنايت کم شوی دی که زيات شوی؟
الف- زيات شوی دی ب- لږ شوی دی ج- يوشان دی د- نه پوهيږم

۳- که تاسې ديوه جرم قرباني شئ، د مرستې لپاره چاته مخه کوئ ؟
الف- شورا ب- پوليس ج- ولسوال/والی د- نور هـ- نه پوهيږم

۴- آيا پوليس له غريب او بډای سره يوشان چلند کوي که نه؟
الف- هو ب- نه ج- نه پوهيږم

۵-په دغه ولایت کې تر ټولو پیاوړی مقام کوم یو دی؟ لطفاً د نوم څرګندونه مه کوئ ؟
الف- والی ب-قوماندان ج-د پولیس ریئس د-نور هـ-نه پوهیږم

۶-په افغانستان کې د امنیت د پراختیا لپاره تر ټولو مهم کوم کار دی چې باید ترسره شي؟
الف- د اردو او پولیس تقویه ب-بی وسلی کول ج-د نړیوال حمایت د-دجګړې پای هـ-اونور

۷-غواړی چې دتاسو په سیمه کې افغاني ځواکونه امنیت ټینګ کړي که نړیوال ځواکونه؟
الف- افغانان ب-نړیوال ځواکونه ج- دواړه د-نه پوهیږم

۸-کولای شئ ماته وواياست چې د DDR بهیر څه ته وايي؟ (ځوابونه باید د لاندنیو برخو په ګډون وي: بهیر شخصي ځواکونه بې وسلې کوي، شخصي ځواکونه منحلوي او کوښښ کوي چې هغوی ته نوې دندې پیدا کړي.)

الف- پوهیږي (ټول ۳) ب-نه پوهیږی (۲ له ۳ نه) ج-فقط یو پوهیږی د-نه پوهیږی
۹-تاسې څه فکر کوی چې حکومت په افغانستان کې د قوماندانانو د قدرت د کمولو لپاره ډیر څه وکړي، عین شی وکړي او یا لږ څه وکړي؟
الف- زیات ب- همدا رنګه ج-لږ د-نه پوهیږی

۱۰-د یوه کال مخکې په پرتله آیا قوماندانان لږ وسلې په لاس کې لري که ډیرې؟
الف- زیاتې ب-لږ ج-همدا رنګه د- نه پوهیږی

۱۱-تاسې څه فکر کوئ چې نړیوال ځواکونه باید د بې وسلې کولو بهیر وڅاري که نه؟
الف- باید ب-نباید ج-نه پوهیږی

۱۲-آیا پولیس او/یا د افغانستان ملي ځواکونه ستاسو په سیمه کې په کافي اندازه ګزمې کوي؟
الف- هو ب-نه ج- نه پوهیږی

۱۳-ټاکنې څه وخت باید ترسره شي؟
الف- زر تر زره ب- هغه وخت چی پلان شی ج-د بی وسلی کولو نه وروسته د- دامنیت له ټینګیدو وروسته هـ-نور ز- نه پوهیږی

۱۴-ملي ټاکنې په کومې میاشتې کې پلان شوې دي؟
الف- پوهیږی ب-نه پوهیږی

۱۵-آیا تاسې د رایې اچولو لپاره خپل نوم لیکلی دی؟
الف- هو ب-نه

۱۶-که لیکلی مو نه دی، ولې؟ (یادښت: فیصدي د هغو خلکو شمیر پر بنسټ ده چې پنځلسمې پوښتنې ته یې د نه ځواب ورکړ، نه د پوښتنلیک ټولو پوښتنو ته.)
الف-معلومات نلری ب-اجازه نلری ج-امنیتی دلایل د-فاصله هـ-علاقه نلری ز-نور ملحوظات

۱۷-پلا ن شو ي ټاکنې به و لسمشر و ټاکي که پارلمان او يا دو اړ ه؟
الف - جمهوری ریاست   ب - پارلمان   ج - دواړه   د-نه پو هیږی

۱۸-آیا تاسو د رايې اچولو ر و زنه ليدلې ده؟
الف -هو   ب -نه

۱۹-کو لا ی شئ چې ماته د و لسمشری د دو و کاندیدانو نومونه و اخلئ ؟
الف - پو هیږی   ب -نه پو هیږی

۲۰-تاسې فکر کوئ چې په دغې ولسوالی کې به اکثریت خلک و توانیږ ي چې د خپلې خوښې کاندید ته رایه و رکړ ي یا دو ی به د یوشمیر کسانو لخوا تر فشار لاندې راشي؟
الف- انتخابی   ب -دځواک تر فشار لاندی   ج -نه پو هیږی

۲۱-د دو هم حالت په صورت کې به په دو ی باندې څوک فشار ر اولي؟
الف - کورنی   ب -قوماندانان   ج -ملا   د -ملک/ ارباب / خان   هـ -نور

۲۲-آیا ټولو بالغو ښځو ته باید اجازه ورکړل شي چې رايې و رکړ ي؟
الف -هو   ب -نه   ج -نه پو هیږی

۲۳-که یو قوماندان په دغې سیمې کې په ټاکنو کې ځان کاندید کړ ي آیا خلک به د آ زادی احساس و کړ ي چې د هغه مخې ته و دریږ ي؟
الف هو   ب -نه   ج- نه پو هیږی

۲۴-ستاسو په نظر، عمومي ټاکنې به افغانستان ته مثبت بدلونونه ر اولي که منفي؟
الف -مثبت   ب -منفی   ج- له تغیر پر ته   د-نه پو هیږی

(ج) ضمیمه
کیفي پوښتنلیک

نیټه:
ولایت:
ولسوال :
کلی/ښار:

د ځواب ورکوونکي په باب معلومات
جنس:
قومیت:
عمر:
زده کړې :
دنده :

پوښتنې

ټول ټاکنې

آیا ټاکنې مهمې دي؟ ولې؟
آیا اوس د ټاکنو وخت دی؟ ولې؟
یو نوی حکومت به ستاسو په ژوند کې څه بدلون راولي؟
ستاسو ژوند به د ټاکنو څخه وروسته بدلون ومومي؟

ټاکنې او امنیت
تاسو د ټاکنو په باب څه اندیښنې لرئ؟
آیا تاسو پدې اندیښمن یاستی چې ستاسو سیمې کې به خلک د خپلو خوښو کاندیدانو ته رایه ورنکړی شي؟ ولې به دا پیښ شي؟
آیا په دې سیمې کې په نوم لیکلو کې ستونزې پیدا شوې دي؟
خلکو څرنګه او چیرته په عمومي توګه د ټاکنو په باب بحث کړی دی؟
آیا غونډې جوړ یږي؟
غونډ و ته څه پیښیږي؟
په دغو غونډ و کې څوک غږیږي او څوک برخه اخلي؟
آیا تاسو هغه څه وایئ چې فکر کوئ ، او آیا سیاسي مشران تاسو ته غوږنیسي؟
آیا تاسو ددې توقع لرئ چې ټاکنې به بې له ستونزو مخ ته ولاړې شي؟
آیا داسې کسان شته دي چې خلکو باندې به فشار راولي تر څو هغوی یا د هغوی دوستانو ته رایه ورکړي؟

امنیت
آیا د تیر کال په بهیر کې په دغې سیمې کې د امنیت په برخه کې پرمختګ شوی دی؟ که شوی دی، ولې؟ که نه دی شوی، ولې؟

۱۴.د ژورو مرکو لپاره دغه پوښتنې د پیل ټکي وې. دځوابونو د وضاحت او د زیاتو څیړنو لپاره اضافي پوښتنې هم مطرح شوې دي.

په دغې سیمې کې تر ټولو پیاوړی شخص څوک دی؟ په ولایت کې؟ ولې؟
ددغې سیمې د امنیت ساتلو مسول څوک دی؟ کوم ګروپونه د امنیت په ساتلو کې مرسته کوي؟
کوم ګروپونه د بې امنیتی لامل ګرځي؟
په ورځنی ژوند کې تاسو له څه شي څخه ویره لرئ ؟
آیا ستاسو ماشومان ښوونځیو ته ځي؟
آیا په بزګری کې امنیتي ستونزې موجودې دي؟
ستاسو په ژوند باندې قوماندانان او د هغو کسان څه اغیزه لري؟

امنیت څرنګه پر اختیا موندلی ده؟
د مخدره توکو په تولید کې زیاتوالی ستاسو په ژوند کې کوم بدلونونه راوستلي دي؟ د مخدره توکو په تولید کې زیاتوالی څرنګه په دې سیمې کې امنیت اغیزمن کړی دی؟

بې وسلې کول

آیا په دې سیمې کې قوماندانان او دهغوی سړي بې وسلې کیږي؟
که هو، آیا اوس د امنیت احساس کوئ، او څرنګه؟ او تاسو د تیروکلونو په پرتله څه شی په متفاوته توګه سرته رسوئ ؟
اوس بې وسلې شوي خلک څه کار کوي؟
آیا هغوی تر اوسه پورې د قوماندانانو او امر پر ځای کوي؟
آیا تاسو فکر کوئ چې مخکې له ټاکنو څخه دبې وسلې کولو پروسه نوره هم مخ ته ولاړه شي؟ ولې؟

د حکومت رول

که تاسو د یو جنایت قرباني شئ لومړی چاته مراجعه کوئ ؟ (او وروسته له هغه چاته، او داسې نور)
په هغه شخص باندې څومره ډاډ لرئ ؟
آیا هغوی د عدالت د تامین لپاره مناسب خلک دي؟

آیا تاسو پولیس او ملې اردو په سړکونو کې وینی ؟
څومره؟ کله؟
آیا هغوی بدلون راوړئ ؟

څرنګه حکومت کولای شي چې امنیتي وضعې ته وده ورکړي؟

نړیواله ټولنه

آیا په دغې سیمې کې نړیوال ځواکونه شته دي؟
څه دي؟
هغوی څوک دي؟
نړیوال ځواکونه دلته څه کوي؟
هغوی د تاسو په ژوند کې څه بدلون راوستی دی؟

(د) ضمیمه

احصاییوی نتایج

1 ١-کولای شئ چې د یوه کال مخکې په پرتله په خپل ولایت کې امنیتي حالت تشریح کړئ ؟

[illegible]	ښه شوی دی	بدشوی دی	یوشان دی	نه پو هیږی
[illegible]				
نښځه	88.77	11.05	10.03	.950
نارینه	19.37	31.91	9.6	.780
قومیت				
[illegible]	100.00	0.00	0.00	0.00
[illegible]	77.08	38.02	0.00	2.08
نور	52.81	81.57	0.00	0.00
پښتون	57.16	03.42	51.31	0.80
[illegible]	59.38	62.9	71.6	0.26
[illegible]	33.38	76.61	0.00	0.00
[illegible]	49.74	0.00	62.5	0.00
[illegible]				
[illegible]	00.19	6.00	3.00	0.00
[illegible]	00.18	6.00	2100	1.00
[illegible]	74.37	72.31	72.31	0.00
[illegible]	14.08	65.81	30.1	0.00
[illegible]	84.53	61.54	02.71	51.2
[illegible]	76.88	20.2	90.9	20.2
[illegible]	88.57	53.51	8.04	37.0

2 ستاسو په ولایت کې د یوه کال مخکې په پرتله جرم او جنایت کم شوی دی که زیات شوی؟

[illegible]	زیات شوی دی	لږ شوی دی	یوشان دی	نه پو هیږی
جنسیت				
نښځه	60.02	13.46	89.21	56.2
نارینه	60.42	70.86	83.6	0.87
قومیت				
[illegible]	0.00	100.00	0.00	0.00
[illegible]	76.61	76.66	33.8	33.8
نور	05.21	52.18	52.6	0.00
پښتون	68.33	06.05	41.47	0.80
[illegible]	76.61	70.47	14.7	58.1
[illegible]	0.00	100.00	0.00	0.00
[illegible]	62.5	47.49	0.00	0.00
[illegible]				
[illegible]	6.00	90.00	4.00	0.00
[illegible]	13.00	36.00	22.00	2.00
[illegible]	93.91	34.46	61.33	0.00
[illegible]	83.92	34.46	90.3	90.3
[illegible]	19.55	37.42	02.71	51.2
[illegible]	4.04	29.19	20.2	20.20
[illegible]	08.22	25.66	56.9	57.1

١٥.دغه معلومات چې په دغه ضمیمه کې راغلي دي دپوره معلوماتو یوه برخه ده. د زیاتو معلوماتو لپاره د پروژې کارکونکو سره په تماس کې شی .

١٦.یوازې یوه بلوچ سره مرکه شوې ده.

3 که تاسې د يوه جرم قرباني شئ، د مرستې لپاره چاته مخه کوئ؟

[illegible]	[illegible]	[illegible]	ولسوال/والی	نه پو هیږي
جنسیت				
شځه	92.81	92.15	22.61	75.31
نارینه	56.51	85.06	61.12	16.2
قومیت				
[illegible]	0.00	100.00	0.00	0.00
[illegible]	71.4	05.78	80.2	52.6
نور	25.00	57.86	52.6	0.00
پښتون	33.61	87.35	15.12	73.8
[illegible]	57.91	36.45	95.71	30.8
[illegible]	0.00	33.33	50.00	76.61
[illegible]	61.31	47.44	85.13	35.01
[illegible]				
[illegible]	00.41	00.73	00.73	00.21
[illegible]	00.25	00.73	8.00	3.00
[illegible]	42.21	29.54	56.23	81.9
[illegible]	52.8	78.87	22.7	76.5
[illegible]	35.7	76.66	34.05	87.5
[illegible]	51.51	25.15	81.81	51.51
[illegible]	61.96	92.65	81.17	40.8

4 آیا پولیس له غریب او بډای سره یو شان چلند کوي که نه؟

[illegible]	نه	هو	نه پو هیږي
جنسیت			
شځه	01.53	05.74	07.71
نارینه	40.33	00.06	69.6
قومیت			
[illegible]	100.00	0.00	0.00
[illegible]	52.13	80.25	76.61
نور	57.34	50.00	52.6
پښتون	13.22	13.17	73.6
[illegible]	12.34	76.14	21.51
[illegible]	50.00	50.00	0.00
[illegible]	59.82	47.44	23.65
[illegible]			
[illegible]	00.73	00.74	00.61
[illegible]	00.53	00.35	00.21
[illegible]	34.12	34.17	41.7
[illegible]	12.04	88.54	31.29
[illegible]	35.7	71.88	03.4
[illegible]	65.55	62.65	81.81
[illegible]	43.60	56.35	21.82

5 په دغه ولایت کې تر ټولو پياوړی مقام کوم يو دی؟ لطفاً د نوم څرګندونه مه کوئ؟

[illegible]	[illegible]	قوماندان	دپولیس یا اردو رئیس	نور	پو هیږي
جنسیت					
شځه	17.04	72.13	11.80	56.2	75.31
نارینه	70.53	57.23	45.72	61.1	84.3
قومیت					
[illegible]	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
[illegible]	85.41	57.81	38.54	80.2	57.81
نور	25.00	0.00	52.65	05.21	52.6
پښتون	56.63	46.04	51.31	1.20	73.8
[illegible]	95.24	32.65	99.05	61.2	8.02
[illegible]	76.66	76.61	76.61	0.00	0.00
[illegible]	12.43	98.75	62.5	0.00	36.2
[illegible]					
[illegible]	00.13	00.25	00.7	00.2	8.00
[illegible]	89.00	00.1	0.00	0.00	00.1
[illegible]	37.63	21.65	60.3	20.1	60.3
[illegible]	9.82	8.52	67.85	46.4	70.91
[illegible]	49.14	96.25	08.1	0.00	03.4
[illegible]	73.73	64.64	10.01	10.1	50.5
[illegible]	73.78	23.20	91.74	1.09	8.84

6 په افغانستان کې د امنيت د پراختيا لپاره تر ټولو مهم کوم کار دی چې بايد ترسره شي؟

[illegible]	دنړیوال حمایت	بی وسلی کول	داردو او پولیس تقویه	د ړی پای	نه پو هیږي
جنسیت					
شځه	61.18	46.10	4.24	9.37	5.10
نارینه	12.47	56.22	4.60	4.46	4.53
قومیت					
[illegible]	00.0	00.0	00.0	100.00	00.0
[illegible]	33.33	65.52	4.71	2.80	4.71
نور	21.05	50.00	00.0	6.52	13.52
پښتون	12.15	63.53	5.85	7.75	1.99
[illegible]	71.09	66.50	3.90	7.27	5.52
[illegible]	0.00	38.33	00.0	0.00	61.76
[illegible]	5.62	67.23	7.98	5.62	5.62
[illegible]					
[illegible]	00.9	56.00	5.00	11.00	00.10
[illegible]	81.00	37.00	00.0	00.6	00.3
[illegible]	91.93	46.92	8.61	3.60	5.01
[illegible]	43.45	50.25	3.16	5.51	6.91
[illegible]	11.38	16.92	8.06	81.82	00.0
[illegible]	8.80	68.78	1.10	2.20	2.20
[illegible]	91.03	46.26	4.42	7.61	4.86

۷ غواړئ چې دتاسو په سيمه کې افغاني ځواکونه امنيت ټينګ کړي که نړيوال ځواکونه؟

[illegible]	افغانان	نړيوال ځواکونه	دواړه	نه پوهيږی
جنسيت				
ښځه	03.88	5.06	95.00	4.27
نارينه	43.87	4.60	95.24	1.47
قوميت				
[illegible]	00.100	0.00	0.00	0.00
[illegible]	21.05	6.52	57.00	6.52
نور	52.00	0.00	57.00	0.00
پښتون	43.62	3.91	06.65	1.99
[illegible]	33.46	5.68	75.01	3.04
[illegible]	33.33	0.00	66.76	0.00
[illegible]	24.11	7.98	24.11	7.98
[illegible]				
[illegible]	05.00	9.00	73.00	4.00
[illegible]	83.00	4.00	65.00	2.00
[illegible]	92.95	3.60	76.53	0.00
[illegible]	03.14	5.76	85.67	5.51
[illegible]	02.34	3.32	37.21	3.23
[illegible]	92.92	3.30	46.56	3.30
[illegible]	23.57	4.28	95.12	3.22

۸ کولای شئ ماته وواياست چې د DDR بهير څه ته وايي؟

[illegible]	پوهيږی (ټول ۳)	نه پوهيږی (۲ له ۳ نه)	فقط يو پوهيږی	نه پوهيږی
جنسيت				
ښځه	21.89	12.42	04.21	52.66
نارينه	31.19	71.79	94.82	81.48
قوميت				
[illegible]	0.00	0.00	00.100	0.00
[illegible]	41.85	02.38	25.80	21.05
نور	21.05	0.00	34.57	34.57
پښتون	41.43	52.09	63.56	32.11
[illegible]	21.40	61.63	84.77	22.48
[illegible]	33.33	33.33	61.76	61.76
[illegible]	51.97	01.35	75.98	51.97
[illegible]				
[illegible]	3.00	9.00	87.00	01.00
[illegible]	91.00	61.00	53.00	03.00
[illegible]	61.33	22.54	72.55	33.76
[illegible]	01.13	61.94	35.90	02.01
[illegible]	01.57	92.30	54.61	51.50
[illegible]	42.42	82.82	12.12	62.62
[illegible]	31.54	91.95	44.47	22.22

۹ تاسې څه فکر کوئ چې حکومت په افغانستان کې د قوماندانانو د قدرت د کمولو لپاره ډير څه وکړي، عين شی وکړي او يا لږ څه وکړي؟

[illegible]	ډيرڅه	عين شی	لږ	نه پوهيږی
جنسيت				
ښځه	38.87	2.59	9.41	4.31
نارينه	19.03	0.92	6.69	1.54
قوميت				
[illegible]	00.100	0.00	0.00	0.00
[illegible]	19.76	2.80	0.00	6.52
نور	39.57	0.00	6.52	0.00
پښتون	78.52	2.93	8.67	1.95
[illegible]	78.69	1.32	7.27	3.90
[illegible]	38.33	0.00	61.76	0.00
[illegible]	87.59	0.00	51.97	5.62
[illegible]				
[illegible]	97.00	1.00	01.00	4.00
[illegible]	84.00	3.00	9.00	4.00
[illegible]	67.35	4.80	91.93	0.00
[illegible]	29.72	0.25	3.16	3.16
[illegible]	39.55	2.51	1.80	3.32
[illegible]	59.69	0.00	3.30	1.01
[illegible]	78.75	1.16	8.40	2.87

۱۰ د يوه کال مخکې په پرتله آيا قوماندانان لږ وسلې په لاس کې لري که ډيرې؟

[illegible]	زياتی	لږ	يوشان	نه پوهيږی
جنسيت				
ښځه	60.02	29.15	86.21	43.51
نارينه	7.83	22.56	11.88	70.51
قوميت				
[illegible]	0.00	100.00	0.00	0.00
[illegible]	71.4	29.27	71.4	57.81
نور	52.6	57.86	52.6	57.81
پښتون	09.32	36.24	33.61	31.71
[illegible]	8.33	76.66	24.11	85.31
[illegible]	76.61	33.38	0.00	0.00
[illegible]	35.01	24.88	7.98	61.31
[illegible]				
[illegible]	5.00	74.00	9.00	12.00
[illegible]	9.00	75.00	18.00	61.00
[illegible]	16.03	60.35	92.41	40.2
[illegible]	43.11	59.46	70.6	10.71
[illegible]	02.71	53.91	69.72	84.53
[illegible]	31.31	47.57	40.4	8.08
[illegible]	98.31	36.85	82.21	02.51

۱۱ تاسې څه فکر کوئ چې نړیوال ځواکونه باید د بې وسلې کولو بهیر وځاري که نه؟

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	نه پوهیږی
جنسیت				
ښځه	10.28	73.7	26.01	
نارينه	91.38	27.01	90.6	
قومیت				
[illegible]	100.00	0.00	0.00	
[illegible]	24.58	52.6	33.8	
نور	52.18	57.81	0.00	
پښتون	64.48	77.6	67.8	
[illegible]	71.18	9.88	59.8	
[illegible]	33.38	76.61	0.00	
[illegible]	59.87	97.51	62.5	
[illegible]				
[illegible]	00.37	18.00	9.00	
[illegible]	00.18	00.11	8.00	
[illegible]	88.39	01.5	1.20	
[illegible]	44.18	8.52	13.01	
[illegible]	28.80	32.3	89.31	
[illegible]	58.48	90.9	60.6	
[illegible]	60.28	60.9	33.8	

۱۲ آیا پولیس او/یا د افغانستان ملي ځواکونه د تاسو په سیمه کې په کافي اندازه ګزمې کوي؟

[illegible]	هو	نه	نه پوهیږی
جنسیت			
ښځه	93.35	53.83	62.8
نارينه	27.05	09.24	83.6
قومیت			
[illegible]	100.00	0.00	0.00
[illegible]	00.05	57.34	52.6
نور	57.00	52.00	0.00
پښتون	20.54	22.44	67.01
[illegible]	49.45	98.89	6.71
[illegible]	33.38	76.61	0.00
[illegible]	06.35	93.74	0.00
[illegible]			
[illegible]	00.14	00.45	00.5
[illegible]	00.76	00.13	00.2
[illegible]	67.73	81.95	60.3
[illegible]	13.06	45.43	51.5
[illegible]	81.13	93.84	34.02
[illegible]	66.56	32.35	11.11
[illegible]	50.25	46.04	13.7

۱۳ تاکنې څه وخت باید ترسره شي؟

[illegible]	زر تر زره	هغه وخت چې پلان شي	د بې وسلې کولو نه وروسته	وروسته له هغه وخته چې امنیت ټینګ شی	نور	نه پوهیږی
جنسیت						
ښځه	98.14	19.01	42.12	40.51	0.95	01.32
نارينه	42.39	92.02	34.03	32.61	23.2	80.5
قومیت						
[illegible]	00.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
[illegible]	85.93	29.22	29.22	33.8	0.00	52.6
نور	05.21	52.00	52.00	52.6	52.6	52.00
پښتون	68.33	61.9	74.33	37.61	91.3	95.3
[illegible]	71.13	12.81	35.22	09.71	13.0	9.88
[illegible]	66.76	00.0	61.76	00.0	00.0	61.76
[illegible]	24.11	62.23	01.35	5.62	00.0	51.97
[illegible]						
[illegible]	00.33	00.62	18.00	00.31	0.00	10.00
[illegible]	00.12	00.7	18.00	00.13	1.00	00.21
[illegible]	24.68	9.81	67.73	9.81	0.00	20.1
[illegible]	57.14	70.01	40.81	97.9	55.1	97.9
[illegible]	31.61	32.3	13.74	18.52	45.6	80.1
[illegible]	63.63	52.52	51.51	11.11	0.00	21.21
[illegible]	33.33	46.51	88.52	46.51	64.1	8.04

41 ملي تاکني په کومې مياشتې کې پلان شوې دي؟

Ÿ-ﺫ ﮦ	پو هيږي	نه پو هيږي
جنسيت		
ښځه	33.33	76.66
نارينه	14.84	95.15
قوميت		
3õ‹	100.00	0.00
Ô°.³Ô	76.14	33.85
نور	52.13	57.76
پښتون	34.14	75.85
{†› ﻙ	98.83	11.16
óÌd±}	38.33	76.61
ﻙ ﺮ.	50.00	50.00
íõÌÎ‡ •		
Ä ﮦ „†›	33.00	76.00
—±Ô	63.00	46.00
‹Ç|ë„†›	83.87	16.22
d†›ê	83.66	16.43
d†–Ô†°	14.49	85.60
í³.°°±Ø	95.06	04.04
íÌõÎÌ	04.49	95.60

51 آيا تاسې د رايې اچولو لپاره خپل نوم ليکلی دی؟

Ÿ-ﺫ ﮦ	هو	نه
جنسيت		
ښځه	87.71	12.38
نارينه	98.75	01.34
قوميت		
3õ‹	00.100	00.0
Ô°.³Ô	98.85	01.24
نور	57.00	52.00
پښتون	18.76	81.33
{†› ﻙ	48.88	51.21
óÌd±}	00.100	00.0
ﻙ ﺮ.	48.12	51.97
íõÌÎ‡ •		
Ä ﮦ „†›	78.00	31.00
—±Ô	19.00	9.00
‹Ç|ë„†›	78.67	21.42
d†›ê	67.92	32.17
d†–Ô†°	67.43	32.66
í³.°°±Ø	19.29	08.8
íÌõÎÌ	38.39	61.80

61 که ليکلی مو نه دی، ولې؟ (يادښت: فيصدي د هغو خلکو شمير پر بنسټ ده چې پنځلسمې پوښتنې ته يې د نه ځواب ورکړ، نه د پوښتنليک ټولو پوښتنو ته.)

Ÿ-ﺫ ﮦ	معلو مات نلری	اجازه نلری	امنيتي دلايل	Î¼Î‡¶Ê	علاقه نلری	نور ملحوظات
جنسيت						
ښځه	62.12	73.48	07.2	18.01	9.64	71.75
نارينه	0.00	0.00	87.2	00.52	33.33	98.83
قوميت						
3õ‹	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Ô°.³Ô	0.00	0.00	0.00	00.20	00.20	00.90
نور	0.00	00.52	0.00	0.00	00.50	00.52
پښتون	75.91	19.32	71.2	93.71	47.12	22.51
{†› ﻙ	42.21	75.82	4.08	42.21	42.21	16.03
óÌd±}	00.00	00.0	00.0	00.0	00.0	00.0
ﻙ ﺮ.	76.61	33.33	0.00	33.33	0.00	76.61
íõÌÎ‡ •						
Ä ﮦ „†›	96.7	96.7	0.00	80.32	96.7	58.35
—±Ô	33.33	22.22	0.00	11.11	0.00	33.33
‹Ç|ë„†›	50.00	8.33	0.00	33.33	8.33	0.00
d†›ê	78.01	69.63	25.6	71.2	75.91	19.32
d†–Ô†°	0.00	37.22	0.00	72.72	72.72	37.22
í³.°°±Ø	05.21	00.52	0.00	00.52	00.52	05.21
íÌõÎÌ	55.41	54.52	37.2	54.51	72.71	55.42

17 پلان شوي تاکنې به ولسمشر وټاکي که پارلمان او یا دواړه؟

[illegible]	ولسمشر	[illegible]	دواړه	نه پوهیږی
جنسیت				
ښځه	12.07	56.2	61.41	89.21
نارینه	94.45	16.2	71.23	27.01
قومیت				
[illegible]	100.00	0.00	0.00	0.00
[illegible]	29.74	4.71	52.13	76.61
نور	52.65	0.00	57.81	52.00
پښتون	55.26	93.2	07.42	63.01
[illegible]	85.36	90.3	06.12	37.11
[illegible]	76.66	0.00	33.33	00.0
[illegible]	24.86	0.00	24.81	61.31
[illegible]				
[illegible]	71.00	4.00	12.00	13.00
[illegible]	48.00	0.00	12.00	4.00
[illegible]	92.46	21.6	54.22	41.7
[illegible]	16.35	16.3	08.62	89.51
[illegible]	67.35	1.08	33.33	38.11
[illegible]	55.45	0.00	03.03	51.51
[illegible]	26.82	36.2	52.32	48.11

18 آیا تاسو ته د رایې اچولو روزنه درکړل شوې ده؟

[illegible]	هو	نه
جنسیت		
ښځه	22.61	87.38
نارینه	57.21	52.78
قومیت		
[illegible]	100.00	0.00
[illegible]	85.41	24.58
نور	05.21	05.78
پښتون	73.8	36.19
[illegible]	12.81	97.18
[illegible]	0.00	100.00
[illegible]	86.32	23.67
[illegible]		
[illegible]	00.72	00.37
[illegible]	9.00	00.19
[illegible]	22.11	88.78
[illegible]	13.01	96.98
[illegible]	03.4	07.59
[illegible]	82.82	27.17
[illegible]	74.41	35.58

19 کولای شی چې ماته د ولسمشر د دوو کاندیدانو نومونه واخلئ ؟

[illegible]	پوهیږی	نه پوهیږی
جنسیت		
ښځه	34.54	75.45
نارینه	63.55	46.44
قومیت		
[illegible]	00.100	0.00
[illegible]	76.66	33.33
نور	57.34	52.65
پښتون	16.64	93.35
[illegible]	64.84	45.15
[illegible]	33.38	76.61
[illegible]	24.86	85.13
[illegible]		
[illegible]	00.46	00.63
[illegible]	40.00	60.00
[illegible]	43.96	13.56
[illegible]	54.84	55.15
[illegible]	67.35	42.64
[illegible]	46.36	63.63
[illegible]	44.05	65.94

20 تاسي فکر کوئ چې په دغې ولسوالی کې به اکثریت خلک و توانیږي چې د خپلي خوښې کاندید ته رایه ورکړي یا دوی به د یوشمیر کسانو لخوا تر فشار لاندې راشي؟

[illegible]	انتخابی	د څواک تر فشار لاندی	نه پوهیږی
جنسیت			
ښځه	99.67	86.21	23.01
نارینه	71.27	30.22	5.80
قومیت			
[illegible]	100.00	0.00	0.00
[illegible]	85.98	71.4	52.6
نور	39.57	52.6	0.00
پښتون	67.95	86.03	65.9
[illegible]	65.80	11.11	33.8
[illegible]	100.00	00.0	00.0
[illegible]	74.98	98.7	36.2
[illegible]			
[illegible]	87.00	10.00	3.00
[illegible]	86.00	10.00	4.00
[illegible]	69.74	69. 74	4.08
[illegible]	15.38	46.4	68.11
[illegible]	93.84	93.87	38.11
[illegible]	48.38	60.6	01.10
[illegible]	65.47	04.71	8.04

۱۷.فیصدي د هغو خلکو د شمیر پر بنسټ ولاړه ده چې ۱۵ لمبر پوښتنې ته يې د "نه" ځواب ورکړ .

21 د دوهم حالت په صورت کي څوک به په دوی باندې فشار راولي؟

[illegible]	کورنی	قوماندانان	ملایان	ملک / ارباب / خان	نور
جنسیت					
ښځه	56.4	04.18	0.00	89.6	89.6
نارینه	0.00	61.88	23.1	85.6	59.3
قومیت					
[illegible]	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
[illegible]	0.00	100.00	0.00	0.00	0.00
نور	0.00	100.00	0.00	0.00	0.00
پښتون	03.1	19.09	0.00	91.5	06.2
[illegible]	87.2	22.27	87.2	11.11	11.11
[illegible]	0.00	00.0	00.0	00.0	00.0
[illegible]	0.00	100.00	0.00	0.00	0.00
[illegible]					
[illegible]	10.00	80.00	0.00	10.00	0.00
[illegible]	0.00	90.00	10.00	0.00	30.00
[illegible]	0.00	94.19	0.00	63.6	31.2
[illegible]	0.00	88.89	0.00	0.00	11.11
[illegible]	70.2	87.38	0.00	18.01	07.2
[illegible]	0.00	100.00	0.00	0.00	0.00
[illegible]	86.1	17.58	0.84	27.6	40.5

22 آیا تولو بالغو ښځو ته باید اجازه ورکړل شي چي رايي ورکړي؟

[illegible]	هو	نه	نه پو هیږی
جنسیت			
ښځه	15.39	59.2	45.3
نارینه	10.19	46.4	53.4
قومیت			
[illegible]	100.00	0.00	0.00
[illegible]	100.00	0.00	0.00
نور	100.00	0.00	0.00
پښتون	66.58	71.7	71.7
[illegible]	86.59	74.2	58.1
[illegible]	100.00	00.0	00.0
[illegible]	11.29	00.0	98.7
[illegible]			
[illegible]	00.79	00.1	00.2
[illegible]	00.99	0.00	1.00
[illegible]	68.29	60.3	80.4
[illegible]	33.49	46.4	01.3
[illegible]	28.86	09.21	28018
[illegible]	89.79	10.1	10.1
[illegible]	52.29	3.80	59.3

23 که یو قوماندان په دغي سیمي کي په ټاکنو کي خان کاندید کړي آیا خلک به د آزادي احساس وکړي چي دغه مخي ته ودریږي؟

[illegible]	هو	نه	نه پو هیږی
جنسیت			
ښځه	66.08	91.42	37.9
نارینه	30.26	22.52	57.21
قومیت			
[illegible]	100.00	0.00	0.00
[illegible]	00.57	24.01	85.41
نور	52.18	05.21	52.6
پښتون	15.00	43.62	41.47
[illegible]	07.86	02.99	8.33
[illegible]	38.33	00.0	61.76
[illegible]	86.24	12.50	01.35
[illegible]			
[illegible]	76.00	32.00	00.10
[illegible]	00.68	00.10	00.4
[illegible]	35.60	44.09	2.40
[illegible]	87.53	11.43	01.13
[illegible]	61.31	94.64	43.14
[illegible]	66.76	42.42	09.90
[illegible]	46.40	42.17	11.62

24 ستاسو په نظر، عمومي ټاکني به افغانستان ته مثبت بدلونونه راولي که منفي؟

[illegible]	مثبت	منفی	بغیر له تغیر	نه پو هیږی
جنسیت				
ښځه	18.24	0.92	4.24	31.68
نارینه	68.76	0.92	7.45	5.15
[illegible]				
[illegible]	00.100	00.0	00.0	00.0
[illegible]	19.76	00.0	2.80	6.52
نور	39.57	00.0	00.0	6.52
پښتون	87.90	0.04	31.55	7.79
[illegible]	68.11	0.13	1.58	11.37
[illegible]	00.100	00.0	00.0	00.0
[illegible]	98.74	00.0	00.0	01.35
[illegible]				
[illegible]	00.90	00.0	2.00	00.8
[illegible]	39.00	00.0	1.00	6.00
[illegible]	88.78	00.0	2.40	9.81
[illegible]	88.80	00.0	1.55	21.73
[illegible]	55.19	2.51	23.62	9.86
[illegible]	68.78	00.0	3.30	10.01
[illegible]	48.60	0.92	5.99	9.56

دتماس نيولو معلومات

حوریه مصدق: horia.mosadiq@care.org.af

جولي لفرینیر

ایمیل: julie.lafreniere@care.org.af

یازمونږ دانترنت پانی څخه لیدنه وکړئ: www.afghanadvocacy.org